

CASUS: Beheer- en monitoringsubsidie voor Erkende Natuurreservaten

**Dieter Mortelmans, Rolinde Demeyer en Francis
Turkelboom.**

Inhoudstafel

Lijst van figuren.....	5
Lijst van tabellen	5
1 BESCHRIJVING VAN HET INSTRUMENT	6
2. KAN HET INSTRUMENT VOOR ERKENDE NATUURRESERVATEN UITGEBREID WORDEN TOT PES INSTRUMENT?	10
2 ANALYSE VAN HET INSTRUMENT	12
Referenties	20

Lijst van figuren

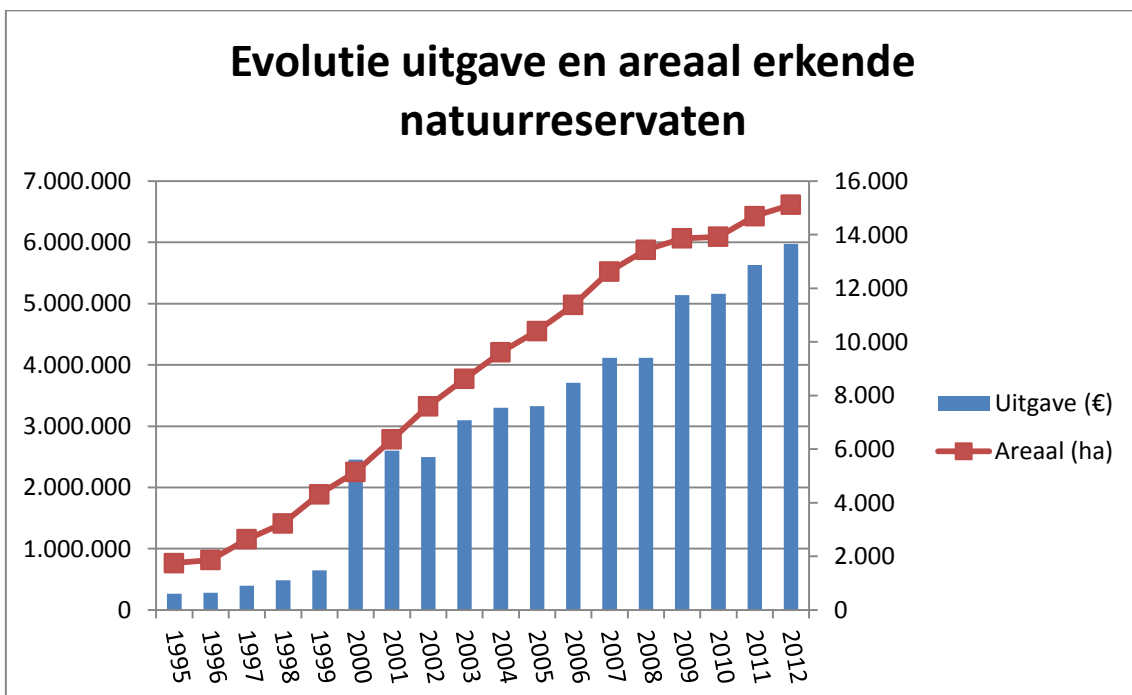
Figuur 1: Evolutie van het totaal areaal erkende natuurreservaten en de effectief uitbetaalde subsidies voor de huur, het beheer en het toezicht, het startbeheer en beheerplan, de monitoring en de openstelling voor de erkende natuurreservaten (Bron: ANB).....	6
Figuur 2: Het belang van habitatsklassen voor de levering van ecosysteemdiensten wordt aangegeven door een donkere kleur. (UK-NEA 2011).....	13
Figuur 3: Capaciteit van habitattypes om ecosysteemdiensten te leveren (Jacobs, Stevens et al. 2013).....	14
Figuur 4: Subsidies (uitgave) aan erkende natuurreservaten (Bron: ANB).....	17

Lijst van tabellen

Tabel 1: Natuurtypen en bijhorende subsidievergoedingen, ingedeeld in klassen van de Biologische Waarderingskaart (BWK). Opmerking: natuurtypen in het rood (Qd, Ct) bestaan niet meer in versie 2 van de BWK (volgende pagina).	7
Tabel 2: Overzicht van subsidies voor het beheer en de monitoring van erkende natuurreservaten.....	9

1 BESCHRIJVING VAN HET INSTRUMENT

Binnen het kader van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003¹ kan een subsidie verstrekt worden aan terreinbeheerders voor de huur, het beheer en het toezicht, de eerste inrichting, de monitoring, de uitzonderlijke éénmalige inrichtingen, en de openstelling in een erkend natuureservaat. Deze reservaten bevatten ongeveer 1,1% van de oppervlakte van Vlaanderen (15.617 ha) in 2012, en hiervoor werd er ongeveer 6 miljoen Euro uitgetrokken in hetzelfde jaar, inclusief huursubsidies en exclusief onthaalsubsidies. Figuur 1 geeft de evolutie van het totaal areaal erkende natuureservaten weer, en de effectief uitbetaalde subsidies op jaarbasis.

Figuur 1: Evolutie van het totaal areaal erkende natuureservaten en de effectief uitbetaalde subsidies voor de huur, het beheer en het toezicht, het startbeheer en beheerplan, de monitoring en de openstelling voor de erkende natuureservaten (Bron: ANB).

In deze casus gaan we voornamelijk in op de subsidies voor het beheer en de monitoring van erkende natuureservaten, samen goed voor ongeveer 3/4de van de totale subsidie uitgaven voor erkende natuureservaten. De subsidieregeling voor de openstelling van erkende natuureservaten is reeds behandeld in de case studie van de Doode Bemde.

Het doel van de subsidie voor het beheer van erkende natuureservaten - zoals beschreven in Artikel 17 van het besluit van de Vlaamse regering van 27 juni 2003 - is om via een

¹ Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de voorwaarden voor de erkenning van natuureservaten en van terreinbeherende natuurverenigingen en houdende toekenning subsidies.

aangepast beheer, een natuurstreefbeeld te behouden of te ontwikkelen. Hiervoor zijn er specifieke vergoedingen namelijk: een basissubsidie, ongeacht het actuele natuurtype dat aanwezig is en een aanvullende subsidie gekoppeld aan sommige voorkomende actuele natuurtypen (Tabel 1). Daarbij speelt de oppervlakte van de aanwezige natuurtypes ook een rol.

Tabel 1: Natuurtypen en bijhorende subsidievergoedingen, ingedeeld in klassen van de Biologische Waarderingskaart (BWK). Opmerking: natuurtypen in het rood (Qd, Ct) bestaan niet meer in versie 2 van de BWK (volgende pagina).

Biologische waarderingskaart Klasse	Vermelde natuurtypes in de subsidies voor erkende natuurreservaten		
	Categorie 1 -500€/ha/jaar (Art. 17 §2)	Categorie 2 -300€/ha/jaar (Art. 17 §3)	Categorie 3 -125€/ha/jaar (Art. 17 §4)
Strand en duinen	Alkalisch laagveen in duinpannen (Mp) Kalkrijk duingrasland (Hd)	Zuur Duinbos (Qd)	Zeereepduin (Dd) Duindoornstruweel (Sd)
Slikken en schorren			Slik (Ds) Schorre (Da)
Stilstaande wateren			Brakke plas (Ah) Eutrofe plas, Eendenkooi en zandwinningsplassen (App, Ae, Am, Ka) Oligotroof water (Ao)
Moerassen	Drijftil of drijfzoom (Md) Galigaanvegetatie (Mm) Zuur Laagveen (Ms) Alkalisch laagveen (Mk)	Rietland (Mr) Grote Zeggenvegetatie (Mc) Zeebiesvegetatie (Mz)	
Heiden en hoogveen	Hoogveen (T) Venige struikheide met Bosbes (Ct)	Vochtige tot natte heide met boom en struikbedekking van maximaal 20% (Ce & Ces)	Binnenlands vegetatiearm stuifduin (Dm) Droge struikheidevegetatie (Cg) Droge heide met bosbes (Cv)
Halfnatuurlijke graslanden	Vochtig, niet tot weinig bemest grasland (dotterbloemhooilanden) (Hc) Onbemest, vochtig pijpenstrootjesgrasland, inclusief varianten Hmo, Hme, Hmm (Hm) Kalkgrasland (Hk) Zure borstelgrasvegetatie (Hn)	Struisgrasvegetatie op zure bodem (Ha) Mesofiel grasland (Hu)	
Soortenrijke permanente graslanden		Soortenrijk permanent cultuurgrasland (Hp) Soortenrijke weilanden met veel sloten en/of microroeliëf (Hpr) (+ vegetaties gebonden aan zilte invloed Hpr+Da)	Vochtig grasland gedomineerd door russen (Hj)
Graslanden met verspreide biologische waarden			Hoogstamboomgaard (Kj)
Ruigten en pioniersvegetaties		Natte ruigte met Moerasspirea (Hf)	Ruderale ruigte of pioniersvegetatie (Ku)
Struwelen	Kalkstruweel (Sk)	Gagelstruweel (Sm) Vochtig Wilgenstruweel op venige of zure grond (So)	Brem- & Gaspeldoornstruweel (Sg) Doomstruweel (Sp) Spontaan struweel van allerlei aard (Sz) Vochtig, meso- tot eutroof wilgenstruweel (Sf)
Vallei- en moerasbossen			Oligotroof elzenbroek met veenmossen (Vo) Elzenbroek (Vm) Venig berkenbroek (Vt) Alluviaal elzen-essenbos (Va) Nitrofiel alluviaal elzenbos (Vn) Elzen-eikenbos (Vf) Bronbos (Vc)
Akkers en tuinbouw		Soortenrijke akkerkruidenvegetatie (B*)	
Ander		Mozaiek ontstaan door extensieve begrazing. Minimum 10% Ms, Mk, Mp, Hm, Hk, Hd, Ha, of Hn; of minimaal 40% Hc, Hj, Sk, Mm, Mr, Mc, Hf, Hpr, Sm, Ce, Cg, HU of Cv (minimum 30 ha)	Mozaiek ontstaan door extensieve begrazing. Minimum 10% Ms, Mk, Mp, Hm, Hk, Hd, Ha, of Hn; of minimaal 40% Hc, Hj, Sk, Mm, Mr, Mc, Hf, Hpr, Sm, Ce, Cg, HU of Cv (minimum 5 ha) Open bos en/of Heide en schraalland met boom- en struikopslag (max 60%) (kruittlaag bestaat uit Hm, Ha, Hn, Ce, Cg, Ct & Cv)

Aan de hand van een beheerplan geven de ecosysteembeheerders aan wat de huidige natuurtypen en de beoogde natuurstreefbeelden zijn voor een periode van 27 jaar. Met een

monitoringsprocedure bepaalt de ecosysteembeheerder eerst na 3 jaar, en vervolgens om de 5 jaar, de aanwezige natuurtypen. ANB controleert daarbij of de in het monitoringsrapport voorgestelde evoluties in overeenstemming zijn met de toestand op het terrein. De subsidievergoedingen variëren in functie van de evolutie van de actuele natuurtypen en zijn daarom niet constant over de 27 jaren heen. Zie ook Tabel 2 voor een overzicht van deze vergoedingen.

Tabel 2: Overzicht van subsidies voor het beheer en de monitoring van erkende natuurreservaten.

Subsidies voor Erkende Natuurreservaten		
	Beheersubsidie	Monitoringsubsidie
Doel en omvang subsidie		
<i>Actoren</i>	ANB	
<i>Doel</i>	Behoud en ontwikkeling van natuurstreefbeelden	Monitoring van aanwezige natuurtypen
Betalingen en contract		
<i>"Koper"</i>	Vlaamse Overheid	
<i>Contractduur</i>	27 jaar	
<i>Betaling</i>	Jaarlijks	
<i>Omvang betaling</i>	50€/ha per jaar voor het natuurstreefbeeld ongeacht het actuele natuurtype, en voor het behaalde natuurtype: 500€/ha per jaar voor categorie 1 natuurtypen (Art. 17 §2) 300€/ha per jaar voor categorie 2 natuurtypen (Art. 17 §3) 125€/ha per jaar voor categorie 3 natuurtypen (Art. 17 §4) (zie ook tabel 1)	35€/ha per jaar
Monitoring		
<i>Landgebruik</i>	Ecosysteembeheerder en ANB (en INBO)	
<i>Behaalde resultaten</i>	Natuurtypen worden gemonitord om de 5 jaar, en de eerste keer na 3 jaar. Beperkte monitoringsgegevens worden jaarlijks naar het INBO gestuurd. ANB controleert of de monitoring uitgevoerd wordt	
<i>Methode</i>	Vastgelegd in het reservatenbesluit van 29 juni 1999	

2. KAN HET INSTRUMENT VOOR ERKENDE NATUURRESERVATEN UITGEBREID WORDEN TOT PES INSTRUMENT?

Het primaire doel van dit instrument is het bevorderen van bepaalde natuurtypen. Dit zijn waarden die op zichzelf staan, zelfs als er geen enkele directe of indirecte maatschappelijk baten zijn (m.a.w. 'intrinsieke waarden'). In die zin, streeft het instrument geen doel na dat men kan uitdrukken in termen van ecosysteemdiensten (ESD) zoals dit voor de case studies werd gedaan. Daardoor kan dit instrument niet als een PES instrument beschouwd worden.

Anderzijds leveren de nagestreefde natuurtypen wel een hele reeks ecosysteemdiensten, vooral regulerende en culturele ecosysteemdiensten. In de recente studie over "De baten van Natura 2000 in Vlaanderen" (Broekx S., De Nocker L. et al. 2013) kunnen we ook zien dat deze baten hoog oplopen.

Anderzijds is het niet de bedoeling dat het leveren van ecosysteemdiensten ten koste mag gaan van het behalen van de gewenste natuurwaarden, indien deze als primair doel worden ingesteld. Als we deze logica volgen, dan zou de levering van ecosysteemdiensten in het beste geval een secundair doel kunnen zijn. Indien de levering van ecosysteemdiensten een negatieve impact kunnen hebben op de natuurwaarden, dan kan zelfs overwogen worden om deze te reglementeren of te verbieden.

Ecosysteemdiensten kunnen in dit instrument als een positief neveneffect beschouwd worden, dat steeds conditioneel is aan de primaire natuurdoelen. Daarom kunnen we dit instrument niet op dezelfde manier analyseren als de instrumenten die beschouwd zijn bij de case studies die wel duidelijke ecosysteemdienstendoelen hebben. De vraagstelling in welke mate dit instrument voldoet aan de 20 succesfactoren voor PES is hier dus vaak niet relevant. Daarom werd deze vraagstelling aangepast voor dit specifiek instrument:

"Op welke manier zou het instrument voor erkende natuurreservaten kunnen uitgebreid worden, zodat het ook de levering van gewenste ecosysteemdiensten mogelijk maakt zonder de gewenste natuurwaarden te hypothekeren?"

Om op deze vraag te beantwoorden zullen we een aantal sub-vragen doorlopen, die enerzijds uniek zijn voor dit instrument en anderzijds uit de succesfactorenlijst komen:

- **Vraag 1:** Welke ecosysteemdiensten worden gestimuleerd door de implementatie van het instrument?
- **Vraag 2:** Op welke manier zou men ecosysteemdiensten kunnen meenemen in de beheersubsidies van erkende natuurreservaten?

- **SC 13:** Is het ESD-doel en de strategie van het instrument duidelijk vastgelegd?
- **SC 14:** Is er een risico voor ongewenste drijfveren?
- **SC 6:** Op welke manier kunnen ecosysteembeheerders financieel gestimuleerd worden om gewenste ecosystemediensten te leveren?
- **SC 7:** Wat is de omvang van de transactiekosten van het instrument?
- **SC 9:** In welke mate zijn regels/contracten afdwingbaar?
- **SC 16:** Zijn de eigendomsrechten duidelijk opgesteld en gehandhaafd?
- **SC 8:** Wordt er in contracten voldoende garanties gegeven aan beheerders en gebruikers op lange termijn?
- **SC 12:** Doen ecosysteembeheerders vrijwillig mee aan het instrument?
- **SC 10:** Is er een realistisch risico voor het optreden van een buitengewone gebeurtenis die de levering van de natuurtypen en de verwante ecosystemediensten in het gedrang kan brengen?
- **SC 15:** Is er genoeg ondersteuning voor nieuwe beheersmaatregelen?
- **SC 19:** Is er een referentiekader aanwezig?
- **SC 17:** Wordt de input en de output gemonitord?
- **SC 20:** Is er een proportionaliteitsprincipe voor de monitoring?

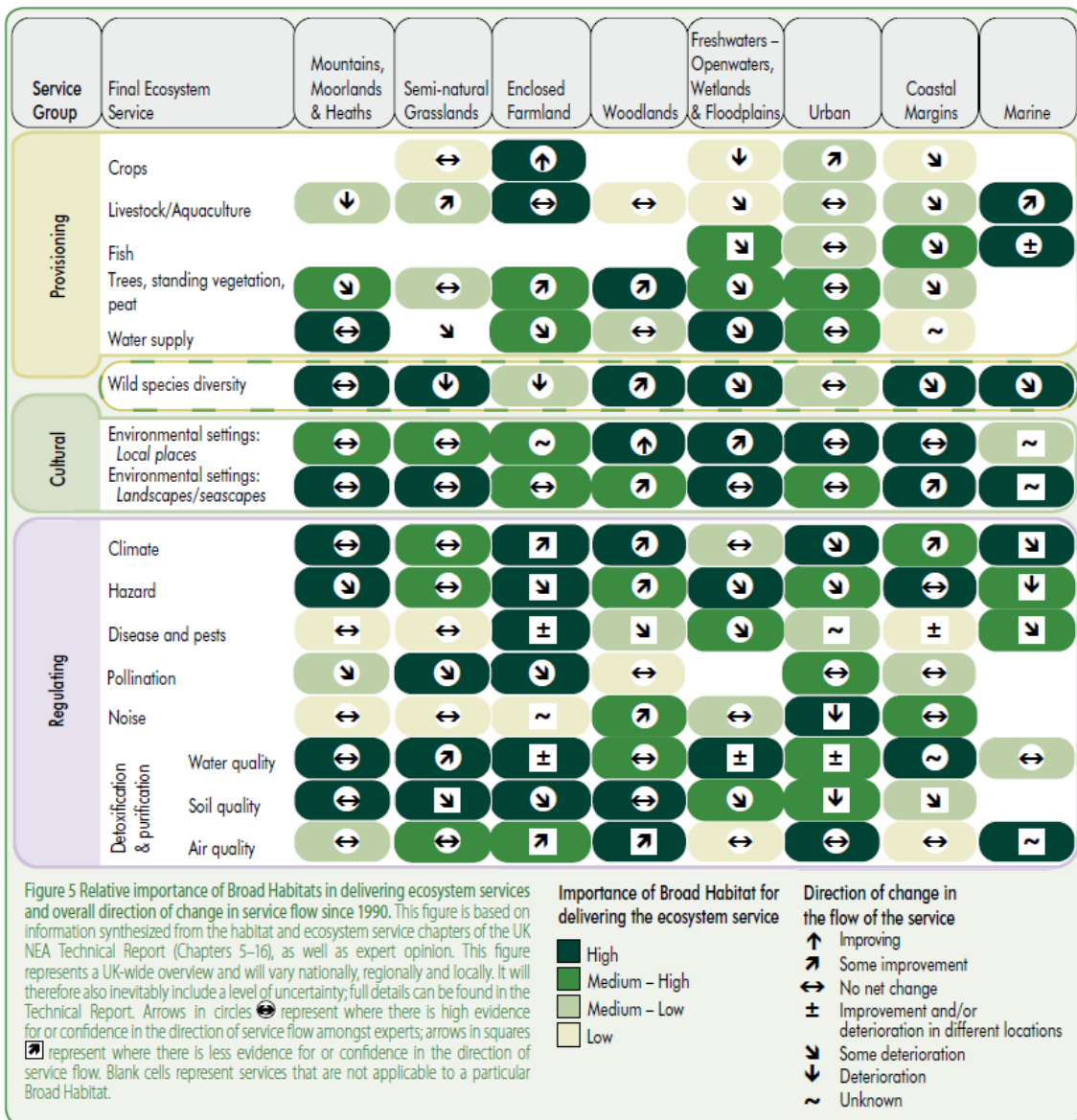
2 ANALYSE VAN HET INSTRUMENT

Vraag 1: Welke ecosysteemdiensten worden gestimuleerd door de implementatie van het instrument?

De ecosysteemdiensten die geleverd worden door het halen van bepaalde natuurtypen zijn in sommige gevallen redelijk voorspelbaar, zoals bijv. koolstofvastlegging. In andere gevallen is de levering van ecosysteemdiensten sterk context-afhankelijk. Zo kunnen abiotische factoren een sterke invloed hebben, bijv. struikvegetaties en graslanden kunnen erosiebescherming leveren op een sterk hellend terrein, terwijl de ecosysteemdienst niet bestaande is als deze vegetaties op een vlak en weinig erosiegevoelig terrein liggen. Ook de ruimtelijke configuratie en het oppervlak van de natuurtypen hebben een belangrijke invloed op de mate dat een ecosysteemdienst geleverd wordt.

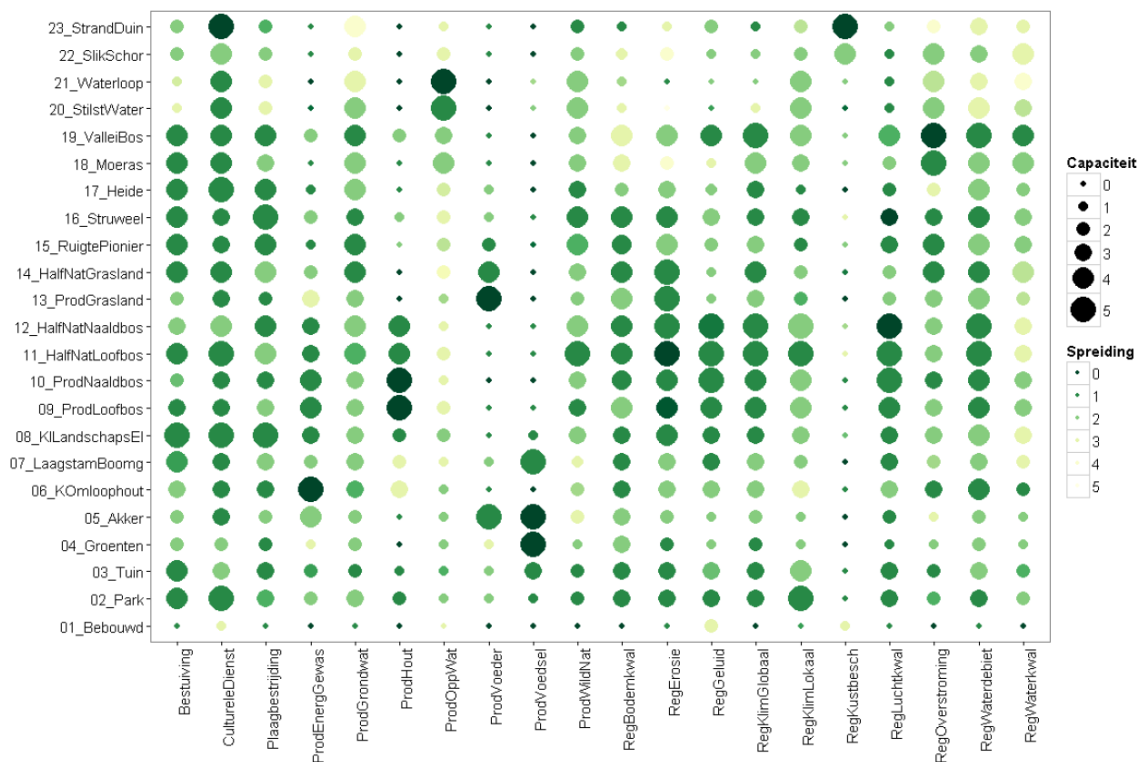
Daarom is het niet vanzelfsprekend om voor elk natuurtype (zoals deze beschreven zijn in de Biologische Waarderingskaart) aan te geven welke ecosysteemdiensten geleverd worden.

Anderzijds is het wel mogelijk om voor habitatklassen (bijv. moerassen, heiden en hoogveen, halnatuurlijke graslanden, etc.) in te schatten in welke mate ecosysteemdiensten gemiddeld genomen geleverd worden. Deze methode is bijvoorbeeld reeds toegepast in het kader van de Nationale Assessment van Ecosysteemdiensten in het Verenigd Koninkrijk (UK-NEA, Figuur 2).

Figuur 2: Het belang van habitatsklassen voor de levering van ecosysteemdiensten wordt aangegeven door een donkere kleur. (UK-NEA 2011).

Voor Vlaanderen werd op basis van expertkennis een gelijkaardige tabel gemaakt. Er werd aan experten gevraagd om een inschatting te maken van de capaciteit van enkele bredere habitattypes om ecosysteemdiensten te leveren (Figuur 3). De voor- en nadelen van deze methode werden uitgebreid beschreven in het rapport van Jacobs, Stevens et al. (2013).

Figuur 3: Capaciteit van habitattypes om ecosysteemdiensten te leveren (Jacobs, Stevens et al. 2013).

Legende: De grootte van de cirkel stelt de mediaanwaarde voor de capaciteits-score van ecosysteemdiensten, en de kleur van de cirkel stelt de spreiding van de respons voor.

Uit deze tabellen blijkt dat vooral regulerende diensten (bijv. bestuiving, luchtkwaliteit, waterdebiet) en culturele diensten (bijv. recreatie, streekeigenheid) sterk bevorderd worden door de gewenste natuurtypen. Maar ook producerende diensten, zoals houtproductie en drinkwatervoorziening, gestimuleerd kunnen worden door het toepassen van het instrument.

Gezien de hoge context-afhankelijkheid van verschillende ecosysteemdiensten is het noodzakelijk om dit in de concrete gevallen te verifiëren. Idealiter zou deze opgemeten moeten worden, of zou er een studie moeten uitgevoerd worden om te bepalen welke natuurtypen in welke ruimtelijke configuratie, welke ecosysteemdiensten kunnen leveren. Men kan echter ook al een eerste idee hierover krijgen door gebruik te maken van lokale expertkennis (bijv. via de handreiking voor het identificeren van ESD-belanghebbenden en de opportuniteitsanalyse, zie deel 4 hoofdrapport ISEP), of van modellen die gekalibreerd zijn voor de Vlaamse omstandigheden (bijv. de natuurwaardeverkenner). In concrete gevalstudies moet echter ook bekeken worden of bepaalde ecosysteemdiensten elkaar al dan niet tegenwerken (de zogenaamde trade-offs), of er benedenstroomse neveneffecten zijn. Uiteindelijk moet er dan nagegaan worden of er ook een effectieve vraag bestaat voor de geleverde ecosysteemdiensten (m.a.w. of ze enigszins maatschappelijk relevant zijn).

Vraag 2: Op welke manier zou men ecosysteemdiensten kunnen meenemen in de beheersubsidies van erkende natuurreservaten?

De geleverde ecosysteemdiensten of het gebruik van de ecosysteemdiensten mag het behalen van de gewenste natuur niet compromitteren. Daarom is het belangrijk om eerst de wenselijke ecosysteemdiensten en het maximale gebruik van deze ecosysteemdiensten vast te leggen. Deze zullen normaal gezien gebaseerd zijn op de ecologische draagkracht van het natuurlijk systeem, maar ook sociaal draagkracht zal in sommige gevallen belangrijk zijn (bv. in welke mate steunen buurtbewoners een influx van recreanten en toeristen in hun omgeving).

Indien vorige vraag positief beantwoord wordt, en als dus besloten wordt om ecosysteemdiensten als een subdoel mee te nemen, dan zou het leveren van deze gewenste ecosysteemdiensten ook financieel ondersteund kunnen worden. Als hier voor gekozen wordt, dan kunnen een aantal van de PES succesfactoren ook in rekening gebracht worden (soms zijn de vragen licht aangepast aan de context van dit instrument):

- **SC 13: Is het ESD-doel en de strategie van het instrument duidelijk vastgelegd?**

Het doel van de subsidies voor het beheer van erkende natuurreservaten is duidelijk vastgelegd. Natuurstreefbeelden staan hier centraal, en natuur is het hoofddoel. Als men ecosysteemdiensten wenst te integreren in het instrument, dan moeten er hier ook heel expliciete afspraken over gemaakt worden. Aangezien ecosysteemdiensten sterk context afhankelijk zijn zal dit voor elk gebied apart vastgesteld moeten worden.

- **SC 14: Is er een risico voor ongewenste drijfveren?**

Er zijn geen noemenswaardige ongewenste drijfveren geïdentificeerd voor de beheersubsidies. Door het huidig betaalcriteria (de natuurtypen) bestond er wel de neiging om land om te vormen naar natuurtypen die een hogere subsidie opleveren. De subsidiebedragen zijn daarom aangepast en de toekomst zal moeten uitwijzen of dit nog tot ongewenste scenario's zal leiden.

- **SC 6: Op welke manier kunnen ecosysteembeheerders financieel gestimuleerd worden om gewenste ecosysteemdiensten te leveren?**

De subsidies voor erkende natuurreservaten steunen ecosysteembeheerders om natuurtypen in stand te houden. Ze worden berekend op basis van enerzijds de waarde van het natuurtype en anderzijds de onderhoudskost en/of de omvormingskost. Ze geven daarom geen financiële prikkels zoals men deze in typisch marktinstrumenten terugvindt. Dit is ook niet echt nodig omdat de ecosysteembeheerders die de subsidie aanvragen meestal als hoofddoel natuurbehoud en/of natuurbescherming hebben en financieel gezien enkel

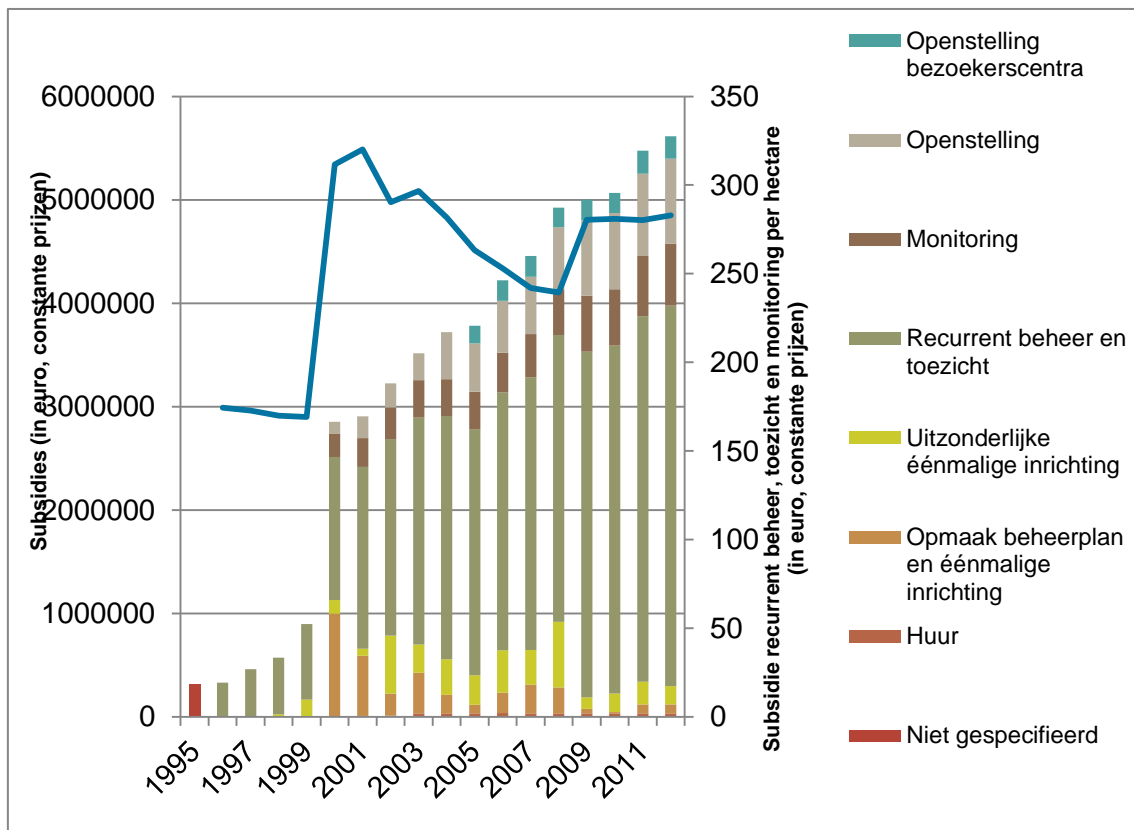
trachten de aankoop-, huur-, inrichtings- en beheerkosten te dekken. Winstmotieven spelen hier geen rol.

Ook is de opportuniteitskost voor het landgebruik laag of onbestaande, omdat er een verbod op vegetatiewijziging voor habitatgroepen zoals vennen, heiden, moerassen, waterrijke gebieden en duinvegetaties is. Daarom is het niet verwonderlijk dat er tot nu toe maar één enkele 'privé'-actor (namelijk de Katholieke Universiteit Leuven) is die deze subsidie heeft aangevraagd. Voor privé actoren liggen de opportuniteitskosten ook veel hoger en zal deze subsidie onvoldoende zijn om deze te compenseren. Daarbij is de instapdrempel ook hoog omdat er redelijk wat kennis nodig is om een beheerplan op te stellen.

De beheersubsidies leiden sowieso tot een zekere mate van ecosysteemdienstenlevering (bijv. koolstofvastlegging, luchtzuivering). Een PES aanpak kan echter ondersteunend werken voor ecosysteembeheerders omdat zij hiermee additionele fondsen kunnen vergaren die zowel het natuurbeheer als de levering van ecosysteemdiensten stimuleren. Bijvoorbeeld in de case studie van de Doode Bemde krijgt de beheerder een vergoeding van de Stad Leuven voor de ecosysteemdienst overstromingsbescherming. De subsidie voor openstelling van erkende natuurreservaten stimuleert de ecosysteemdienst natuurbeleving en buitenactiviteiten, waarvoor bijvoorbeeld private fondsen zouden kunnen aangesproken worden binnen de (nabijgelegen) toeristische sector.

- **SC 7: Wat is de omvang van de transactiekosten van het instrument?**

Figuur 4 geeft een overzicht van de verschillende soorten subsidies aan erkende natuurreservaten. In hoeverre de huidige transactiekosten hoog of laag zijn in dit opzicht, hangt af van de behaalde resultaten (m.a.w. de natuurtypen). Een studie naar de kosteneffectiviteit van het reservatenbeheer werd hiervoor reeds uitgevoerd (Van Reeth, Peymen et al. 2006). Een dergelijke studie zou ook kunnen gedaan worden met ecosysteemdienstenlevering als bijkomstige parameter voor het meten van de efficiëntie van het instrument. Uiteindelijk zal blijken dat hoe hoger de behaalde resultaten zijn voor dezelfde transactiekosten, hoe hoger de efficiëntie van het instrument is.

Figuur 4: Subsidies (uitgave) aan erkende natuureservaten (Bron: ANB).

- **SC 9: In welke mate zijn regels/contracten afdwingbaar?**

Er zijn geen problemen vastgesteld met afdwingbaarheid.

- **SC 16: Zijn de eigendomsrechten duidelijk opgesteld en gehandhaafd?**

Er zijn geen problemen vermeld met de eigendomsrechten.

- **SC 8: Wordt er in contracten voldoende garanties gegeven aan beheerders en gebruikers op lange termijn?**

De subsidie voor erkende natuureservaten strekt zich uit over een periode van 27 jaar. Voor economische begrippen is dit een lange periode, maar op een ecologisch tijdschaal is dit voor de meeste habitattypes een relatief korte periode. In dit opzicht neemt de overheid dus een zeker risico omdat resultaat (in termen van gewenste natuurtypen) niet altijd gegarandeerd is.

Aan de zijde van de ecosysteembeheerders is er tijdens de interviews daarentegen geen specifiek probleem geïdentificeerd met een periode van 27 jaar.

- **SC 12: Doen ecosysteembeheerders vrijwillig mee aan het instrument?**

Ecosysteembeheerders zijn niet verplicht om deel te nemen aan de subsidieregeling. Ook kunnen zij na 27 jaar beslissen om de subsidie op te zeggen. Indien zij zouden verkiezen om vegetatiewijzigingen toe te passen na deze periode, zijn zij echter wel onderhevig aan het Natuurdecreet en het Bosdecreet. Voor erkende natuurreservaten zijn vergunningen tot vegetatiewijziging die onder deze decreten vallen reeds opgenomen in de goedkeuring van het beheerplan.

- **SC 10: Is er een realistisch risico voor het optreden van een buitengewone gebeurtenis die de levering van de natuurtypen en de verwante ecosysteemdiensten in het gedrang kan brengen?**

Buitengewone gebeurtenissen (bijv. brand Kalmthoutse heide in 2011) leiden tot een vermindering van subsidiering indien het beschadigde natuurtype afwijkt van het initieel natuurtype. Hiervoor bestaat geen verzekeringsmechanisme voor de ecosysteembeheerders. Wel kan er via inrichtingssubsidies gewerkt worden om delen van het gebied te herinrichten. Verder beschikt de ecosysteembeheerder steeds over een basissubsidie van 50€ per ha per jaar, dat onafhankelijk is van het actueel natuurtype. Verder onderzoek moet uitwijzen of deze combinatie (inrichtingssubsidie en basissubsidie) voldoende is om het risico voor buitengewone gebeurtenissen te dekken.

- **SC 15: Is er genoeg ondersteuning voor nieuwe beheersmaatregelen?**

Voor de huidige subsidies is er genoeg ondersteuning. Mocht men echter meer private ecosysteembeheerders willen aantrekken dan zal er hoogst waarschijnlijk nood zijn aan extra steun voor het opstellen van het beheersplan. Dit is namelijk vaak een complexe onderneming. De kosten van deze extra steun (m.a.w. additionele transactiekosten van het instrument) moeten dan weer afgewogen worden in functie van de levering van verwachte natuurtypen en ecosysteemdiensten.

- **SC 19: Is er een referentiekader aanwezig?**

Alle erkende natuurreservaten beschikken over een goedgekeurd beheerplan dat onder meer natuurstreefbeelden en initiële natuurtypen aangeeft. Dit vormt een duidelijk referentiekader en kan aangevuld worden met informatie over initiële en huidige ecosysteemdienstenlevering indien er gekozen zou worden om deze te integreren aan de subsidieregeling.

- **SC 17: Wordt de input en de output gemonitord?**

Zoals Figuur 3 reeds aanwijst is monitoring een relatief belangrijk deel van de subsidiëring voor erkende natuurreservaten (35€/ha/jaar). De ecosysteembeheerder stelt een monitoringsrapport op 3 vegetatiejaren na de aanvraag van de subsidie en vervolgens om de 5 jaar (Artikel 19 §1). Daarnaast wordt de ecosysteembeheerder ook geacht een beperkt rapport met monitoringsgegevens op te sturen naar het INBO (Artikel 19 §2).

Dit monitoringsrapport omvat de volgende elementen (Reservatenbesluit van 29 juni 1999):

- Een uitgebreide beschrijving van de evolutie van de flora en de fauna in het erkende reservaat onder invloed van het gevoerde beheer.
- Een kaart met de initiële natuurtypen, de actuele natuurtypen en de natuurstreefbeelden.
- Een beschrijving en verantwoording van de mogelijk bijstelling van de gekozen natuurstreefbeelden voor de komende beheerperiode van 9 jaar.
- Een evolutie in deze periode van de aandachtsoorten zoals bedoeld in bijlage V.
- Een overzicht van de monitoringgegevens met betrekking tot grondwaterstanden zoals bedoeld in bijlage VI.

De monitoring wordt uitgevoerd door de ecosysteembeheerders in samenspraak met ANB. Soms kan er onenigheid ontstaan in de aanwijzing van natuurtypen indien deze niet gemakkelijk gedifferentieerd kunnen worden. In het geval van geschillen over de juistheid of het ontbreken van gegevens in het monitoringsrapport wordt het advies van het INBO ingewonnen. ANB neemt de uiteindelijke beslissing. Een onafhankelijke auditor zou in dit geval de onpartijdigheid moeten beschermen. Verder onderzoek moet uitwijzen of deze geschillen ook fundamenteel de praktische werking van de huidige subsidiëring beïnvloeden. Dit probleem werd echter niet als essentieel beschouwd door de geïnterviewden binnen het kader van dit onderzoek.

Er wordt dus gemonitord naar output (soorten, natuurtypen). In het geval dat het instrument zou uitgebreid worden naar ESD-output, zou deze ook best gemonitord moeten worden door een onafhankelijke auditor.

- **SC 20: Is er een proportionaliteitsprincipe voor de monitoring?**

Er is geen proportionaliteitsprincipe voor de monitoring, zowel voor de ecosysteembeheerders als voor de controlerende instantie (ANB). De monitoring wordt overal op dezelfde manier uitgevoerd.

Referenties

Broekx S., et al. (2013). "Raming van de baten geleverd door het Vlaamse NATURA 2000 netwerk." VITO.

Jacobs, S., et al. (2013). "Capaciteit voor levering van ecosysteemdiensten:Tussentijdse evaluatie van een methode gebaseerd op landgebruik en expertkennis in Vlaanderen." INBO.R.2013.33: 1-23.

UK-NEA (2011). "The UK National Ecosystem Assessment: Synthesis of the Key Findings." UNEP-WCMC, Cambridge.

Van Reeth, W., et al. (2006). "Kosteneffectiviteit van reservaatbeheer: voor onderzoek naar concept en haalbaarheid " Intern document INBO, Brussel.